

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

יו:

עין משפט
גר מצוה

פנ א מיי פיי מהי
מתנת עמים הלכה
ח פתח עין קב טועה
יד פי רעט עף י

רבינו הונאל

בבא דימספלא כבי ונות
ונכפיה ליערין ונקבל
אנרא שני מומה תשמו
עליך טרבר זמה תורה
תשמו עליך אבל עבודה
זרית נכיס נכיס יורה: ח"ד
כשתפס ר' אלעזר בן
פרטא ור' חנינה בן
תרדיון לעינות אבר ר'
אלעזר בן פרטא ור'
חנינה אשירך שנתפשת
ל דבר אחז או לי
שנתפשת על ה' דברים
השיבו אתה נתפשת על ה'
דברים ואתה ניצול שאתה
נתפשת בתורה ובגמילות
חסדים ואני נתפסקי
בתורה בלבד וכרוב דאמר
כל העוסק בתורה בלבד
דומה כהן ששן לו
אלוה שאתה רומם רבים
לישראל ללא אלוה את
וללא כהן מורה וללא
תורה ל' מאי ללא תורה
כל העוסק בתורה בלבד
ואינו מתקטב במצות גם
והרועה הרין לאיתו
והתורה מתקנה אלוה
גם תורה אין לו ומשך
ורבי חנינה בן תרדיון
לא נתקטב בבית התורה
ר' אלעזר בן ר' יעקב
אמר לעולם אל יתן
אדם מעותיו בקופה אלא
אם כן כמותו עליה כר'
חנינה בן תרדיון ופרקין
אין ורבי חנינה היה
מוסרין ובעיני דהיה כבוד
חסדים כדמיה מעות של
פורים נתחלפו לו כמעות
שן צדקה ותולק לעניים
ותן ונתן למעות פורים
כמו שהיה ראו לראש
עשר כמותו לעשות לא
עשה. אתויהו לרבי אלעזר
בן פרטא אמרו לו מאי
טעמא תית ונבנה כלומר
חכם שונה ונבן אמר
לחו דוך בני ישראל או
סומו או בעל סוף שיהיה
כאיש אחד אין ומצאין
וכתן שאנו בעל סוף
(גם) אני חכם שונה
אמר לו והלא תירקאן
אתך רבי אמר לון גדול
שבאוניסא אני ולפיק
קרוין אתי רבי של
אורניס הביאו לפניו שני
פקעות של מטות אמרו
לו אינו של שני ואינו
של ערב נששה לו גם
והרחה וישבה לה יבירות
נקבה על פקעת דערבא
והיבוא על של שתי אמר
הא דרשתאי הא דערבא:
כי אבידן. פי' לישבה
בבית עבודה כובכיס
שלון ומתקבצין שם כל
בעלי חכמה ודיני בברי
חכמה עוד אמרו לו
למח שיתורה עבדך בדתן
של ישראל. פי' מתקרוהו
כדי מאה פרסי שירותו
פוריקא במקום רחוק ה'
פרסי. אתויהו לר' חנינה
בן תרדיון אמרו ליה
אמאי עתקת באריותא
אמר ליה כאשר צונו ה'
אלוה גורו עליו שריפה

נייזל אפיתחא רבי וזנות. מכאן יש
עבודת כוכבים כל מה שיכול משום דכתיב אל תתקרב אל
פחה ביתא ומוקמי לעיל בעבודת כוכבים שהרי היה רוצה ללכת יותר
אפיתחא רבי וזנות: כל העוסק בתורה בלבד דומה כהן שאין
לו אלוה. מוכח ממכתיב ללא אלוה
אמת והדר כתיב ללא תורה משמע
דברישא קלמך אע"פ שיש בו תורה
הוא כמי שאין לו אלוהים:
ובגמילות חסדים לא עסק.
תימה מאי פריך
מזדקה הלא ב' דברים הם כדלמיין
בסוכה (דף מט): זדקה לעניים גמילי'
מקדים בין לעניים בין לעשירים וי"ל
דמ"מ משמע ליה דמי שקייל בזה
עוסק הוא גם בזה: אלא א"כ
במנה עייה בו. ומסתמא גם משלו
היה נטמן ברב: מעות ש'
פורים נתחלפו פי' במעות ש' צדקה.
פיסר רש"י לשון אחר מעות של סעודת
פורים וקשה כי לא מצינו בכל
המלמוד שמוכר מעות של סעודת
פורים וגם (ו) שפירש רש"י מעות
של פורים שהפירש הוא לסעודת
פורים שלו ומלסן ולא חזר לפרע
מלמקי של זדקה והוכרו לעונה על
אדם ונתן חסדו וזכרנו הכסף ושם
המלצה שהוא ממה שלא חזר לגנות
מלמקי של זדקה היה לו לומר וגם
לשון ראשון שפירש מגנת פורים
ותלמקי לעניים לזדקה ואני פרעמי
משני של פורים קשה דעיקר מלצה
חסדן מן הספר לכן נראה לר"י לפרש
התורה בן תרדיון ופרקין
אין ורבי חנינה היה
מוסרין ובעיני דהיה כבוד
חסדים כדמיה מעות של
פורים נתחלפו לו כמעות
שן צדקה ותולק לעניים
ותן ונתן למעות פורים
כמו שהיה ראו לראש
עשר כמותו לעשות לא
עשה. אתויהו לרבי אלעזר
בן פרטא אמרו לו מאי
טעמא תית ונבנה כלומר
חכם שונה ונבן אמר
לחו דוך בני ישראל או
סומו או בעל סוף שיהיה
כאיש אחד אין ומצאין
וכתן שאנו בעל סוף
(גם) אני חכם שונה
אמר לו והלא תירקאן
אתך רבי אמר לון גדול
שבאוניסא אני ולפיק
קרוין אתי רבי של
אורניס הביאו לפניו שני
פקעות של מטות אמרו
לו אינו של שני ואינו
של ערב נששה לו גם
והרחה וישבה לה יבירות
נקבה על פקעת דערבא
והיבוא על של שתי אמר
הא דרשתאי הא דערבא:
כי אבידן. פי' לישבה
בבית עבודה כובכיס
שלון ומתקבצין שם כל
בעלי חכמה ודיני בברי
חכמה עוד אמרו לו
למח שיתורה עבדך בדתן
של ישראל. פי' מתקרוהו
כדי מאה פרסי שירותו
פוריקא במקום רחוק ה'
פרסי. אתויהו לר' חנינה
בן תרדיון אמרו ליה
אמאי עתקת באריותא
אמר ליה כאשר צונו ה'
אלוה גורו עליו שריפה

דברים וזנות יצירה א"ל אידך נייזל אפיתחא רבי וזנות וכפיה ליערין ונקבל אגרא כי מוטו תתם חזוניה [לזנות] איתכנעו מקמיהו א"ל מנא לך הא א"ל ימוימה תשמו ערך תבונה תנצרכה א"ל רבנן לרבא מאי מוימה אילמא תורה דכתיב בה זימה ומתרמין עצי חמאין וכתיב יהפליא עצה הגדיל תושיה אי הכי זימה מבועי ליה ה"ק (ו) מדבר זימה תשמו עליך תורה תנצרכה ת"ר כשנתפסו רבי אלעזר בן פרטא ורבי חנינא בן תרדיון א"ל ר' אלעזר בן פרטא לרבי חנינא בן תרדיון אשירך שנתפסת על דבר אחד או לי שנתפסת על המשה דברים א"ל רבי חנינא אשירך שנתפסת על המשה דברים ואתה ניצול או לי שנתפסת על דבר אחד ואיני ניצול שאת עסקת בתורה ובגמילות חסדים ואני לא עסקתי אלא בתורה [בלבד] וכדרב הונא דאמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנאמר יומים רבים לישראל ללא אלוה אמת [וגו'] מאי ללא אלוה אמת שכל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה ובגמילות חסדים לא עסק והתניא רבי אלעזר בן יעקב אומר א"ל יתן אדם מעותיו לארנקי של צדקה אלא א"כ במונה עליו תלמיד חכם כר' חנינא בן תרדיון הימנוה הוא דהוה מהיומן מיעדב לא עבד והתניא אמרו לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה ותולקתם לעניים ומלמך עבד כדכתיב ליה לא עבד אתויהו לרבי אלעזר בן פרטא אמרו מ"ט תנית ומ"ט נגבת אמר להו אי סיפא לא ספרא ואי ספרא לא סיפא ומדהא ליתא הא נמי ליתא ומ"ט קרו לך רבי רבן של תרסיים אני אייתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה הי דשתאי והי דערבא איתרתי ליה ניסא אתיא איביתא אתיבא על דשתאי ואתאי ויבורא ויתוב על דערבא אמר להו האי דשתאי והאי דערבא א"ל ומ"ט לא אתית לבי אבידן אמר להו זקן הייתי ומתירא אני שמא תרמסוני בגלביכם [אמרו] ועד האידינא כמה סבי איתרמוס איתרתי ניסא ההוא יומא אירמוס חד סבא ומ"ט קא שבקת עבדך לחירות אמר להו לא הוה דברים מעולם קם חד [מניייהו] לאסהודי ביה אתא אליהו אידימי ליה כחד מחשובי דמלכותא א"ל מדאתרתי ליה ניסא בבולדה בהא נמי אתרתי ליה ניסא והוא גברא בישותיה הוא דקא אחוי ולא אשגח ביה קם למימר להו הוה כתיבא איגרתא דהוה כתיב מחשיבי דמלכות לשדורוי לבי קימר ושדורה על ידיה דהוא גברא אתא אליהו פתקיה ארבע מאה פרסי אוזל ולא אתא אתויהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת באריותא אמר להו כ"כאשר צונו ה' אלוה מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להרניה ועל בתו לישב בקובה של זנות עליו לשריפה שהיה הגוה

דברים יצירה. נשמת יצרה. אנשי כנסת הגדולה נקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו כדלמרי' גד' מיתות כנסתהדרין (דף סד). כלומר ניצל כהוא שצילא ולא ניצל אפיתחא רבי וזנות שלא ישלט בנו י"ר הרע: איכנעו וזנות מקמיהו. נכנסו מפניהם לקבוצתן: מנא לך פה. דמכח אפוסך למתי הכא ולא מיסתפית מילך הרע: זימה ומסרגמי' עגס חטאין. עלת כהא מרגוס של זימה (ג) היא חטאין הוא תוספת המרגוס ומשעט זעזו או רעה היא של חטא. אלמא דזימה היינו לשון עצה ותורה נקראת עצה דכתיב (ישעיה כח) הפליא עצה הגדיל מושיה ומשמע תורה משמור עליך: מוימס (ו). מן הזנות: ששמו עליך פורה. דסיפיה דקרא כמנה מלככה מוימה משמור עליך מלך דבר רע וההורו חטא ואנו הולכין הלךך ועבר דכתיב מורה: על ה' דברים. ממש עלילות הן שאלין עליו: כמי שאין לו אלוה. להנן עליו: ה"ג מאי ללא הו: ר' חנינא בן תרדיון הלךך ועבר דכתיב מורה: מעוט של פורים. שגנבתי מכני העיר לחלק לעניים לסעודת פורים ומן (כ"ט דף מט): אין העני רשאי ליקח ממן רזועה לנסודי' נסחלפו לו כמעות של זדקה. וסבור הייתי שהן של זדקה ותלמקתם לעניים שלא לסעודת פורים ואני פרעמי משני [מתן] של פורים. ל"א מעות שלי לסעודת פורים נתחלפו לי במעות של זדקה וסבור הייתי שהן של זדקה ותלמקתם לעניים ולא חזרתי לפרע מלמקי של זדקה: נגבס. נגב וספסיס היית: מדא לא יפא. כסס שאין השני' כי דהא אין שמיין בלדס אחד קן אין חזירתי' כי והאמר לכס עליו שקין נמלא דכתיב: מט' קרו לך רבי. הכי עלילה שלישה: פרסיים. גרדיים: קיבורי. פקעות לימשי"ש: הי דשתאי הי דערבא. אחיה של שמי וזחיה של ערב: אסא ויבורא. זכר חומיבא על דערבא: ואפשי ויבורא. נקבה חומיבא על דשתאי. והכין שהוא גם הנעשה (ו) שהשמי מקבל ערב כנקבה המקבלת זכר: לבי אבידן. בית שאולין ושומין לבדו עבודת כוכבים ומזולס יצולו לעבודת כוכבים ומסתקין על עסקיה לידע מה היא זריכה ומתנדבין: עבדך לתיבות. והן גזרו על כך לפי שהוא דת יהודית: אידמי ליה. להבוא גברא: בישוסיה הוא דקא אחוי. רשען תרעה ותודיע כפיכה ההוא (יומא) איגרסא. דנעו חשיו רומי לשדורי לקימר על עסקין שדוריה ההוא שעתא בדיה דההוא גברא: פסקיה. אליהו ורקי' ד' מאה פרסי למען לא ישוב ועוד לביתן כמו (ר"ה דף סה). שקל קלף פתק ביה: עליו לשריפה. למה נענש כך לפי שהיה הונא את השם באומותיו ודרשו בארבעים ושנים אומות ועושה בו מה שהוא חפץ: להלמד

מסורת הש"ס
1. מוקד השמור עליך
הנהיה ונצרכה:
מס' ב יא
2. ערות אשה ובתה לא
תגלה את בת בנה ואת
בת בתה לא תקח לנלות
ערוהה שארה הגד זמה
הוא: ויקרא י"ז י'
3. גם זאת מעט י'
עצות יצאה הפליא
ישעיהו כח טט
4. יומים רבים לישראל
ללא אלוה אמת וללא
כהן מורה וללא תורה:
דברי הימים ב טו ג
5. ראה למדתי אתכם
חקים ומשפטים כאשר
עני ודקא אלתי לעשות
כן בקרב הארץ אשר
אתם באים שיקח
לדבריה ד ה

הנהגות רב"ח
(א) נבי' ה"ק מומה
מכר זימה: (ב) ר"ש
ד"ה זימה וכו' של זימה
וחטאין הוא תוספת
שבתרמוס כמ"ל ותיבת
היא מתקן: ד"ה
מוימה מדבר זימה ח"ד
הנות: (ד) ר"ה ה"ג מאי
ללא תורה הפיר':
(ה) ר"ה וחלה וכו'
הנעשה לו שהשמי:
(ו) תוס' ד"ה מעות וכו'
וגם מה שפי' רש"י:

לעני רש"י

לימשי"ש
(לימשי"ש) פקעות
(של חטא)

מוסף רש"י

מעוט של פורים.
שבתמיס לסעודת פורים.
נתחלפו לו ותלמקתם
לעניים ומלמך הימי
שאירקן של זדקה היא ולא
נפרעמי מלמקי של זדקה
(דף ס"ח) פרסיים.
אירמי (דף ט"ב)

אזל ולא אתא אתויהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת באריותא אמר להו כ"כאשר צונו ה' אלוה מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להרניה ועל בתו לישב בקובה של זנות עליו לשריפה שהיה הגוה